

Оригинални научни рад
UDK 78:811.163.41
DOI 10.7251/BLCZB0219085H
COBISS.RS-ID 7634200

МУЗИКА КАО НАСТАВНО СРЕДСТВО У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Дарка Хербез¹

САЖЕТАК

У овом раду указује се на употребу музике као наставног средства у настави српског као страног језика на Катедри за славистику Универзитета „Пајсије Хиландарски“ у Пловдиву. Наше искуство показало је да увођење овог дидактичког средства у наставу обогаћује садржај, побољшава мотивацију студената и даје увид у културу народа чији се језик учи.

Кључне ријечи: методика наставе српског као страног језика, музика, језик, култура

ABSTRACT

The aim of this study was pointing to the possibility of applying music in teaching Serbian as a foreign language at the Department of Slavic Studies at the University of Plovdiv. The use of music in teaching Serbian language as a non proved to be an interesting and useful teaching tool that improves the educational process and increases the motivation of students.

Keywords: teaching Serbian as a foreign language, music, language, culture

УВОД

У оквиру овог рада указали смо на употребу музике као наставног средства у настави српског као страног језика на Катедри за славистику Универзитета „Пајсије Хиландарски“ у Пловдиву. Задатак лектора приликом наставе српског као страног језика изискује стално трагање за новим начинима предавања. Употреба аутентичних текстова све је заступљенија приликом наставе страног језика. Аутентични текстови доприносе богатијој средини за усвајање новог језика и бољој мотивацији самих студената. У нашем раду ограничили смо се на имплементацију српске музике у наставни процес. То омогућава усвајање лексике и вјежбање граматике на интересантнији начин. Наравно, предавач мора водити рачуна о одабиру самих текстова, који морају бити прилагођени циљној групи и наставној јединици. То неријетко изискује прилагођавање оригиналног текста језичком нивоу којим студенти владају. Душанка Точанац Миливојев истиче да се „способност наставника огледа и у његовој способности да у разреду створи ситуације које ће омогућити ученику да активно, орално или писањем, употреби своја стечена знања

¹ Мр Дарка Хербез, Пловдивски универзитет „Пајсије Хиландарски“, darka.herbez@yahoo.com

у комуникативне сврхе. Такве ситуације су често повезане са техничким средствима – аудио-визуелним, као што су магнетофон или касетофон, слика или дијафилм, најзад видео-касета у којој се спаја звук или покретна слика, па се то показало до сада најпрактичнијим аудио-визуелним средством. Без техничких средстава настава језика се данас једва може замислити, и сви добри уџбеници заснивају своју методологију на њиховој примјени. То је сасвим разумљиво, јер комуникација подразумева разноврсност гласовних извора, дакле већи број особа, и разноврсност контекста у којима се она реализује.² У раду ћемо показати примјере употребе српске музике за ниже и више језичке нивое. С обзиром на то да је у Бугарској српска музика популарна, није било претјерано захтјевно изабрати музичке текстове. Међутим, бугарској публици претежно је позната српска турбо-фолк музика, те је пожељно да се у наставу укључе и други музички жанрови. Тако ће се студенти боље упознати са културом народа чији језик уче и разбити предрасуде о самим Србима. Како би учинак увођења музике био што ефикаснији, већином смо се фокусирали на друге музичке жанрове.

Већ смо споменули да увођење музике као пропратног дидактичког средства доприноси мотивацији студената и лакшем усвајању самог језика. „Развијање жеље, воље и спремности за учење јесте врхунски функционални и васпитни циљ наставе, који никада не губи своју актуелност. Он се не остварује повремено, већ се стално одржава и снажи као духовни покретач свеукупне наставне делатности. Мотивација је духовна снага која тече, дела, замара се и троши, па је стално ваља бодрити и поткрепљивати како не би у кризним тренуцима онемоћала и ишчезла. Према томе, није довољно ако се ученици мотивишу за обраду неке наставне јединице *само* на почетку часа, већ је неопходно да се и даље, током читавог часа, *узгредно* и *допунски* мотивишу. Управо све методичке радње, наставне ситуације и поступци треба да поседују и своју *сопствену*³ мотивациону моћ.“ Дакле, мотивација студената је од изузетног значаја, а томе увелико доприноси и музика у настави. Запазили смо да посредством музике студенти лакше памте нове ријечи и брже усвајају граматичке структуре. Такође, не смије се занемарити значај увођења елемената културе у наставни процес. „Настава културе народа чији се језик учи као страни показала се као веома моћан и трајни извор мотивације, и то на свим нивоима наставе и код свих узраста ученика.“⁴

МУЗИКА КАО НАСТАВНО СРЕДСТВО

Како што смо већ рекли, избор музичких пјесама требало би да буде прилагођен наставној јединици и циљној групи. За обраду лексичких јединица на нижим нивоима користили смо пјесме Здравка Чолића, Ђорђа Балашевића, Ане Станић итд. Већ смо рекли да избор пјесама зависи од године студија коју студенти похађају и од језичког нивоа којим студенти владају. За усвајање лексичких јединица (храна/пиће, одјећа/обућа, професије, националности и земље, животиње) послужиле су

2 Точанац Миливојев, Д., *Методe у настави и учењу страног језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997, стр. 74.

3 Илић, П., *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*, Змај, Нови Сад, 2013, стр. 119.

4 Димитријевић, Н., *Заблуде у настави страних језика*, Свјетлост, Сарајево, 1984, стр. 64.

нам слједеће пјесме. За почетак ћемо навести пјесму групе Сарс „Буђав лебац“ која нам је одлично послужила за усвајање лексике хране и пића.

*Чик погоди шта имам за вечеру,
Бу_ав лебац, бу_ав лебац.
_емујем ја стално, али немам _ема
да на леба мажем њега.*

Пјесма је јако ритмична и кратка, популарна је у Бугарској и лако је доступна на интернету. С обзиром на изразите симпатије према овој српској групи, студенти су пјевушили овај текст и врло лако усвојили лексику. Осим тога, пјесма је погодна за вјежбање африката Ђ и Џ, које бугарским студентима представљају тешкоћу приликом изговора. Студентима се може дати кратка вјежба у којој ће сами морати да процијене да ли да напишу Ђ или Џ на празним мјестима. Пјесма им се може пустити два пута, а послије провјере резултата, написаће се тачни одговори. За усвајање истог лексичког фонда, као и за вјежбање африката, погодни су и стихови пјесме „Појешћу све колачиће“.

*Појеш_у све кола_и_е,
теби у инат поста_у дебела.*

За упознавање са српском храном и националном кухињом може се користити и пјесма Ђорђа Балашевића „Ал’ се некад добро јело“.

*Па колаче, крменадле и пар сарми сваком,
место леба - меса бела,
принцес крофне, вангла цела
сувих шљива и кољива
и резанце с маком.*

За усвајање лексема из наставних јединица *Националности и земље* и *Одјећа и обућа* послужила нам је пјесма Беби Дол „Бразил“.

*Бразил, Шпанија, Колумбија,
Куба и Америка,
самба, румба, ча-ча-ча.
Скини све,
скини ципеле што пре,
скини јакну, фармерке,
хајде, игра почиње.*

Опет је у питању весела и једноставна пјесма која доприноси да се лакше и брже упамте нове ријечи. Такође, одлична пјесма за усвајање одјевне лексике јесте пјесма Здравка Чолића „Пусту, пусту моду“.

*Ципелице, блузице, комплетићи, шешири,
Баи је глупо бити заљубљен у даму.*

Осим тога, ова пјесма може да послужи за објашњавање деминутива.

За усвајање професија користили смо пјесму „Пекар, лекар, апотекар“ познатог извођача Боре Ђорђевића.

*Пекар, лекар, апотекар, колар, столар
могао сам бити ја,
било шта.*

*Књиговезац, стаклорезац, видар, зидар
могао сам бити ја,
било шта.*

*И критичар и политичар,
и педагог и демагог,
полицајац или пајац,
било шта, било шта, било шта.*

*Месар, тесар или клесар, ковач, тровач
могао сам бити ја,
било шта.*

*Млинар, винар, ветеринар, кувар, чувар
могао сам бити ја,
било шта.*

*Дактилограф и фотограф,
и сценограф и географ,
полупесник и болесник,
било шта, било шта, било шта.*

Пјесма може послужити и за вјежбање номинатива, али и као одлична увертира за конверзацијску тему о омиљеној професији. Осим тога, измијешаним редослиједом могу се дати појмови које су у вези са датим професијама. Студенти треба да повежу алат са одговарајућом професијом, нпр., оловка са пјесником, глобус са географом, машина за куцање са дактилографом итд. Овом вјежбом се проширује вокалбулар и уче нове ријечи. Након тога може се задати задатак да напишу занимања из пјесме у женском роду.

За усвајање животињских назива прикладна је пјесма „Чудна шума“.

*Једног топлог дана усред густе шуме
медвед испи медни сок,
ухвати тад сову,
с њом поче играти рок.*

*Око њих се брзо сакупише други,
дружина је шумска сва,
с медведом*

и они заиграше два по два.

*Тресла се земља цели дан,
не зна с ким игра ко,
дође и тигар звани Кан,
чудна шума је то.*

*На печурки једној бубамара игра,
партнер јој је обад љут,*

она му се жали
 како плеше први пут.
 Слоница је опет ухватила миша
 па се врти с њим у круг,
 мишица са слоном постаде
 сад најбољи друг.
 Љубоморна мечка,
 што јој муж са совом,
 игра овај брзи рок,
 хоће да се напије
 па испија медни сок.
 Око једног пања лија зеца јури,
 моли га за игру ту,
 он се не да,
 жели кожу своју читаву сву.

За више нивое пјесма може послужити за усвајање глаголских облика (аорист, презент) и вјежбање падежа.

За учење ријечи које се односе на намјештаји стамбени простор могу се користити пјесме „Људи из градова“ и „Соба“ групе Екатерина Велика.

Свако светло је један стан,
 у стану кревет,сто и столице.

У празној соби нема врата,
 трагови зуба на прстима,
 лампа светли жуте пароле,
 речи досаде и речи порозне.

Студенти могу да подвуку ријечи које се односе на стамбени простор и намјештај, а након тога да их преведу на матерњи језик. Осим тога, пјесма је прикладна и за вјежбање падежа.

Осим за усвајање граматике и лексике, пјесме нам могу послужити и у културолошке сврхе. За вјежбање африката Ћ и Ћ, али и за упознавање са српским обичајима и културом, користили смо пјесму „Ђурђевдан“. Ова пјесма добро је позната бугарској популацији и текст им није непознат. Собзиром на то да се у Бугарској не слави крсна слава, корисно је да се студенти упознају са тим важним српским празником. Пјесма нам може послужити као увертира за конверзацијску тему у вези са празницима и обичајима.

За усвајање годишњих доба и исказивања времена може се користити пјесма „Липе цвату“. У овом тексту може се тражити од студената да преведу називе годишњих доба на матерњи језик, као и да објасне када се користе конструкције лани, зимус итд. Важно је да науче које се конструкције користе за прошлост (зимус), садашњост (ове зиме), будућност (на зиму) и понављање (у зиму/зиме).

Љето иде, како си ми ти,
 гдје си, с ким си, да ми је знати,

ко ли ми те угријао
док је зимус снијег падао,
ко ли ми те љубио, гром га убио!
Липе цвату,
све је исто к'о и лани...

Пјесме су неријетко инспирисане историјским догађајима. Пјесма „Црвен цвијете“ може нам помоћи да предочимо важност Косова за српски народ. За више нивое може се поставити задатак да нађу кључне ријечи у пјесми и да покушају да објасне основну поруку пјесме. „Руски лингвисти сматрају да се утицај културе на језик најизразитије огледа у вербалним асоцијацијама, фразеологизмима, народним пословицама и изрекама, прецедентним текстовима, али и садржајима из савремене културе, као што су рекламе, филмови, популарне песме, па би се увођењем оваквих садржаја у наставу српског језика као страног могле превазићи посебности српског језика назване неким специфичностима националне културе.“⁵ На вишим нивоима учења српског као страног језика пожељно је уврстити текстове који представљају спој језика и културе.

За вјежбање компарације придјева може се користити пјесма „Њежно, њежније“. Студентима се може задати задатак да допишу облик који недостаје у строфи, тј. суперлатив у првој и компаратив у другој строфи.

Њежно, њежно, њежније,
наше очи говоре.
Тихо, тихо, најтише
рекла си ми волим те.

Прикладне примјере увођења музичких пјесама у наставу имамо и у уџбеницима српског језика за странце „Учимо српски 2“ и „Супер српски“. У једном ранијем раду осврнули смо се на пјесму за усвајање перфекта, која је уврштена у уџбеник. У питању је пјесма Ђорђа Балашевића „Све је добро што се добро сврши“. Студентима је понуђена вјежба са списком глагола које би требало уписати на празна поља у тексту.

Лана _____ санке,	сам имао
а ја _____ Снешка.	сам био
Дуго _____ данке	сам плаћао
због једног Ланиног смешка с	ам правио
_____ клинци	сам се затрескао
и _____ хладно	прошло је
и снег _____ крупан.	било је
Те _____ зиме	је пратила
_____ гадно.	је имала
К'о прави пубертетски тупан	је волела
Лана _____ цвеће,	сам пратио
а ја _____ Лану.	сам волео

5 Драгићевић, Р., *Лексикологија и граматика у школи*, Учитељски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2012, стр. 194.

Корак од туге до среће	је возила
у једном једином дану.	
_____ пролеће, лето и јесен,	
ко нежни љубавни сонет.	
Ја _____, углавном, з	анесен
к'о лептир вихором	понет.
Лана _____ моду,	
а ја _____ Лану.	
Љубави дођу и оду,	
ал' Лана је увек у плану.	
Има детаља које баш не знам	
да л' могу у песму да стану.	
Јер...Лана _____ мужа,	
а ја _____ Лану.	

Задатак се провјерава слушањем пјесме. Студенти могу да објасне како су разумјели пјесму и која је основна порука. Ова пјесма може послужити као увод у конверзацијску тему о љубави. Такође, пожељно је да се студентима објасне изрази *плаћати данак* и *затрескати се*. За вјежбање граматике понуђена је и пјесма „Град“ Ане Станић. Дати су глаголи у инфинитиву које би требало распоредити на празна поља у правилном облику. Касније се може задати задатак да се од понуђених глагола направе глаголске именице.

Мој град,	пролазити
улице што сама _____,	донети
приче које крију прозори,	носити
познати звукови...заборављати	
А ти...стајати	
_____ си боје у мој дан.	постојати
Сваки прозор свеже офарбан,	топити
исте ствари _____ нови сјај	склопити
Ја _____ на друге,	скидати
с тобом _____ усред дуге.	летети
Овај град је ноћас пробуђен за нас	будити
С тобом сати не _____,	бежати
небо _____ модре боје.	долазити
И сат ме _____, _____ се	казаљке,
град и број и твоје слово је.	
не _____ осмехе.	
Ми _____ у неки бољи свет,	
_____ у снове тамо где,	
кише нам никад не _____.	

Такође, пјесма је прикладна као увод у конверзацијску тему о путовањима и градовима. Студенти могу да опишу њихов омиљени град или омиљено путовање.

Пјесма коју смо пронашли у другом уџбенику јесте „Новац у рукама“ групе Екатерина Велика. Студенти слушају пјесму и подвлаче ријеч коју су чули.

Увек сам _____ (волео – желео) да осетим додир
Новац у рукама
Лепљив од _____ (зноја – слоја) и мастан од (првих – крви)
Новац у рукама
Воли не воли ме воли не воли ме
Новац у рукама
Купи ме, _____ (продај – додај) ме
Велика, чиста, _____ (пословна – половна) зграда
Новац у рукама
Прљаво _____ (рубље – ђубре) на улазу града
Новац у рукама

Пјесма је прикладна и за конверзацијску тему о улози и важности новца и о томе шта за њих представља истинско богатство.

За студенте српског као страног језика од изузетне је важности да се упознају са фразеологизмима, народним пословицама, жаргоном итд. За упознавање са жаргоном српског језика послужила нам је пјесма „Као не зна да је готивим“ Момчила Бајагића.

Причала је дуго, скоро без разлога,
сложила је фрку женска сујета,
као не зна да је готивим,
као не зна да ћу да је откачим.
Мислио сам можда нешто фолира,
ил' ме ипак није добро схватила,
кад не зна да је готивим,
као не зна да ћу да је откачим.
Рекао сам јој иди Непал, Индија
да би нашла неког бољег фрајера,
кад не знаш да те готивим,
не могу да те убедим.
Стајао сам на симсу са два кофера,
рекао сам јој фурај, путујем и ја,
да скачем јер је готивим,
а не могу да јој објасним.

Студенти виших нивоа могу да подвуку жаронске изразе и да их замијене ријечима из стандардног језика. За усвајање жарона наводимо и рефрен пјесме „Алал вера“ групе Београдски синдикат.

Сваки пут кад грува зика,
алал вера, алал вера,
сваки повод кад се цирка,
алал вера, алал вера.

За усвајање потенцијала можемо искористити пјесму групе Негатив „Ја бих те сањала“.

*Да нема сунца и месеца,
ја могла бих.
Да нема воде ни ваздуха,
ја могла бих.
Да нема стиха и тонова,
ја могла бих.
Али да нема тебе,
шта бих тада ја?
И да имам где да одем,
ја не бих отишла.
И да имам шта да кажем,
ја бих ћутала.
И да неком другом могу,
не бих му певала.
Јер да немам тебе,
шта бих тада ја?
Ја бих те сањала,
ја бих те сањала,
од снова те правила,
јер ако постојиш ти,
постојим и ја.*

Ова пјесма може да се искористи и за вјежбу превођења на матерњи језик. Иако су подијељена мишљења о употреби превода у настави, сматрамо да је исти понекад од велике користи. „Повременим прибегавањем матерњем језику у објашњавању функционисања страног језика остварићемо већу јасност, уштедећемо у времену (које је ионако веома ограничено), избећи ћемо евентуалне неспоразуме.“⁶

ЗАКЉУЧАК

У овом раду главна хипотеза била је да докажемо повећану ефикасност наставе српског као страног језика увођењем музике у наставни процес. Обрадили смо музичке текстове који су били прилагођени различитим циљним групама. Показало се да на овај начин студенти лакше усвајају језик, брже памте нове ријечи, имају већу мотивацију и постижу боље резултате. Мидхат Шамић истиче да „помоћна средства могу да изоштре учеников слух и језичко осјећање, да ученика учине осјетљивијим и пријемљивијим за финије преливе изговора, ритма, интонације и мелодије страног језика, да обогате његов рјечник, прошире његов интелектуални хоризонт.“⁷ С обзиром на то да постоји велика веза између мотивације и наставних садржаја, самтрамо да употреба музике у настави српског као страног језика ствара

⁶ Димитријевић, Н., *Заблуде у настави страних језика*, Свјетлост, Сарајево, 1984, стр. 52.

⁷ Шамић, М., *Методика наставе и техника учења живих језика*, Свјетлост, Сарајево, 1959, стр. 156 – 157.

креативнију атмосферу за рад и доприноси успјешнијем и ефикаснијем наставном процесу.

ЛИТЕРАТУРА

1. Димитријевић, Н.: *Заблуде у настави страних језика*, Свјетлост, Сарајево, 1984.
2. Драгићевић, Р.: *Лексикологија и граматика у школи*, Учитељски факултет Универзитет у Београду, Београд, 2012.
3. Илић, П.: *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*, Змај, Нови Сад, 2003.
4. Точанац Миливојев, Д.: *Методе у настави и учењу страног језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
5. Милићевић Добромиров, Н., Радуловић, Н., Ђук, Љ., *Учимо српски 2*, Азбукум, Нови Сад, 2006.
6. Милићевић Добромиров, Н., Новковић, Б., *Супер српски*, Азбукум, Нови Сад, 2011.
7. Шамић, М.: *Методика наставе и техника учења живих језика*, Свјетлост, Сарајево, 1959.